

หายนธรรม ของโลกมรवास

— ๑๗ —

๖ พฤษภาคม ๒๕๑๓

สำหรับพวกเรา ส่วนมาถึงเวลา ๔.๔๕ น. แล้ว เป็นเวลาที่จะได้บรรยายเรื่องที่กำลังอยู่ ติดต่อกันไป. ในวันนี้ จะได้กล่าวถึง หายนธรรม ของโลกมรवास และโดยเฉพาะ แห่งยุคปัจจุบัน. ขอให้ทุกท่านฟังคำบรรยายครั้งที่แล้วมา ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับมรवास ในหลายแง่หลายมุม. โดยเฉพาะก็คือ สิ่งที่เป็นความมุ่งหมายสำหรับมรवास และ วิถีทางที่จะให้ประสบความสำเร็จตามนั้น.

ในวันนี้จะกล่าวถึงสิ่งซึ่งเป็นอุปสรรค และยิ่งไปกว่าอุปสรรคคือเป็น ความเสื่อม และนำไปสู่ความวิบัติในที่สุด. สิ่งนี้ถ้าเรียกโดยภาษาบาลีก็เรียกว่า “หายนธรรม” สำหรับบางคนอาจจะยังไม่เข้าใจ ว่า ทำไมจึงไปเรียกว่า ธรรม ชนิดหนึ่งด้วย? ในกรณีอย่างนี้ ขอให้เข้าใจไว้ว่า คำว่า “ธรรม” เป็นคำกลางๆ จะใช้แก่ฝ่ายดี หรือฝ่ายชั่วก็ได้ จะต้องมีความคู่กันที่ประกอบเข้าข้างหน้าเป็น หายนธรรม หรือ วัฒนธรรม เป็นต้น. ถ้าเป็นวัฒนธรรมก็ถือว่า ธรรมฝ่ายเจริญ;

๓๐๑

หายนธรรม ก็คือ ธรรมฝ่ายเสื่อม. แล้วพึงเข้าใจไว้ด้วยว่า แม้แต่สิ่งที่เรียกว่า ธรรม ก็หมายถึงธรรมฝ่ายหนึ่ง ก็คือธรรมฝ่ายเสื่อม หรือ ธรรมฝ่ายที่ทำลาย ความประสงคฺ์ของสิ่งที่เรียกว่า ธรรมฝ่ายเจริญ. แล้วคำว่า “ธรรม” หมายถึง รูปธรรม ก็ได้, นามธรรมก็ได้, เจตสิกก็ได้, กระทั่งถึงถึงที่ไม่ใช่รูป และไม่ใช่นาม. เมื่อเป็นดังนี้ คำว่า “ธรรม” ก็หมายถึงทุกสิ่ง เราจึงแปลคำว่า ธรรม นี้ ว่า สิ่ง เพื่อจะได้หมายถึงทุกสิ่ง มีชีวิตก็ได้ ไม่มีชีวิตก็ได้.

หาสนธรรมของโลกนรवास ก็หมายความว่า นรवासนี้มีแบบการ เป็นอยู่ หรือวัตถุประสงค์มุ่งหมาย หรือทุก ๆ อย่างเป็นที่รับรองต้องกันว่าเป็น อย่างไร; มีลักษณะเป็นสถาบันอันหนึ่ง ซึ่งเป็นสถาบันที่ใหญ่ที่สุด คือสถาบัน ของนรवासต่างจากสถาบันของบรรพชิต; มีอะไรที่ไม่เหมือนกันอยู่หลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะการเป็นอยู่. ทั้ง ๆ ที่วัตถุประสงค์มุ่งหมายก็เป็นอย่างเดียวกัน ก็ จะไปวิจจุคหมายปลายทางของมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น; แต่สถาบันของนรवासมีการ ประพฤติ หรือเป็นอยู่ อย่างที่จัดไว้เป็นระเบียบเฉพาะ; ฉะนั้นจึงเรียกว่า “สถาบันของนรवास” หรือ “โลกของนรवास” ซึ่งเป็นของสิ่งเดียวกัน. แล้วที่พูดว่า “ในยุคปัจจุบัน” โดยเฉพาะนั้น ก็เพราะว่าเป็นยุคที่แตกต่างจากที่ แล้ว ๆ มายิ่งขึ้นทุกที. เมื่อมันแตกต่างยิ่งขึ้นทุกที ก็หมายความว่า มันจะไกลหรือ ไกลต่อจุดหมายปลายทางยิ่งขึ้นทุกทีก็ช่วยเหมือนกัน; แต่ในที่นี้มองเห็นเป็น ความเสื่อม คือไกลจากวัตถุประสงค์มุ่งหมายของนรवास หรือสถาบันของ นรवासก็ตาม ยิ่งขึ้นทุกที.

พิจารณาดูถึงลักษณะของความเสื่อม : ที่เรียกว่า “หายนะ” หรือ ความเสื่อมนี้ ที่เห็นอยู่ชัดก็คือว่า มันเสื่อมไปจากการก้าวไปสู่จุดหมายปลายทาง ของนรวาสนั่นเอง; ก็ถ้าวไปในลักษณะที่ไม่เป็นความจริงตามหลักแห่ง

อาศรม ๔ ประการ; แต่แล้วก็มาจมอยู่ในลักษณะของความทันทรมานชนิดหนึ่ง เหมือนกับตกนรกทั้งเป็นโดยไม่รู้สึก. คำว่า “ความเสื่อม” ในที่นี้จึงมี ๒ ปริยาย คือเสื่อมจากการก้าวไปตามหลักของอาศรม ๔, แล้วเสื่อมลงไปสู่ความทันทรมานโดยไม่รู้สึกตัว.

ที่ว่าเสื่อมจากการก้าวไปตามหลักแห่งอาศรม ๔ นั้นก็พอจะเข้าใจได้ เพราะว่าเราได้พูดถึงถึงอาศรม ๔ ระดับนั้นมาเป็นที่เข้าใจกันแล้ว. โลกฆราวาส แห่งยุคปัจจุบันย่อมละเลย หรือเห็นห่าง จากการที่จะก้าวไปตามหลักแห่งอาศรม ๔ ก็เป็นพรหมจารี ก็ละเทะหมด; เป็นฆราวาสที่ถูกต้องหรือบริสุทธิ์หุ่ดมือไม่ได้ มันก็ละเทะอีกเหมือนกัน, จึงไม่นำไปสู่ส่วนปรารถนา คือมีชั่วโม่งแห่งความสงบ หรือศึกษาค้นคว้าในภายใน; เมื่อเป็นอย่างนั้นมันก็มีอะไรที่จะไปสอนใคร ในลักษณะของสันยาสี. นี่พอจะเห็นได้ง่ายๆ ว่า มันไม่เดินไปตามหลักของอาศรม ๔ เพราะมันเดินไปในลักษณะที่เรียกกันว่าละเทะ; นี่เป็นภาษาสามัญ หรือค่อนข้างโสโกโศก, มันก็เป็นอย่างนั้น. นี่เพราะความที่ละเทะไปเสียทุกอาศรม มันก็เลยผิดพลาดเป้าหมาย; ถึงนั้นชีวิตจึงเป็นชีวิตที่เหมือนกับตกนรกทั้งเป็นโดยไม่รู้สึกตัว.

ตกนรกทั้งเป็น นี้ก็หมายถึงความทันทรมานอย่างชั้นตา คือรู้สึกอยู่ เห็นอยู่ก็มี; แต่ส่วนมากหรือส่วนใหญ่ของมันมันไม่รู้สึก เพราะว่าถ้ารู้สึกมันก็ไม่ตก หรือพยายามดิ้นรนที่จะออกมาเสีย. เพราะฉะนั้น *ควรตกนรกทั้งเป็น* ย่อมเป็นเรื่องไม่รู้สึกตัว; รู้สึกแต่ความอีต๊อก หรือความกระวนกระวาย หรือความเร่าร้อนบ้าง ก็จริง แต่ว่ามันเห็นเป็นความสนุกสนาน ชนิดที่เห็นกงจักรเป็นดอกบัวไปเสีย. เช่น คนหนุ่ม – คนสาว เห็นความสำมะเลเทเมาเป็นเรื่อง ประเสริฐ วิเศษไปเสีย; ทั้งที่มันเป็นการทรมานจิตใจอย่างยิ่งอยู่ตลอดเวลา.

เขาแกล้งทำไม่รู้ไม่ชี้กับฉันเสียในส่วนนั้น, หรือไปหาอะไรมากิน มาดื่ม มากลบเกลื่อนในส่วนนั้น; แล้วก็มองแต่ส่วนด้านละเทาเทา ซึ่งมีรสชาติเป็นความเพลิณเพลิน. ขอให้ระวังนระทั้งเป็นนี้ให้มาก ๆ มันไม่ได้แสดงอาการชนิดที่น่ากลัว น่าวังหนี แต่มันแสดงอาการที่ตึงตูด ลีกลงไปทุกที – ลีกลงไปทุกที.

สองสิ่งเกตุให้ละเอียดย เรื่องอบายมุขต่าง ๆ เช่นไปคูหนึ่ง โดยเฉพาะที่มีมันเป็นเรื่องที่ทำลายศีลธรรม หรือว่าไปเที่ยวที่ส่วนละเทาเทา ซึ่งสมัยนี้มีเต็มไปทั่วทุกหัวระแหง เรียกชื่อต่าง ๆ กัน มีลักษณะต่าง ๆ กัน. เวทนาที่เกิดขึ้นจากการดู การดื่ม การสัมผัส อะไรเหล่านี้ เป็นของร้อน; แต่กลับรู้สึกเป็นของเอร็ดอร่อย สุนกสนาน. จะว่าเย็น มันก็ไม่ถูก มันกระตุ้นให้พุ่งช่านให้รำคาญ ให้กระวนกระวาย; แต่มันมีรสอร่อยฉาบทาไว้ คนก็เห็นเป็นของน่าปรารถนา แล้วก็ทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมโบราณของตน; มันก็ยิ่งเห็นเป็นของที่น่ากลัวมากขึ้น; หรือมีทางที่จะทำให้สิ้นตัว จมลงไปถึงมากขึ้น แล้วก็เป็นที่มากขึ้นทั่วๆ ไปทั้งโลก.

เราจะต้องใช้สติปัญญา หรือใช้ วิจารณ์ญาณ หรือที่เรียกว่า “ทวงทนายใน” คือหลักธาตุ ก็เรียกว่าทวงทนายใน มงคงุโลกให้กว้างออกไปให้ทั่วๆ. มันมองได้จาวจาวกราว หรือจากรายงาน สถานการณ์อะไรต่างๆ ที่เขาโฆษณารายงานกันอยู่. กระทั่งที่มาพบเข้าได้ช่วยตนเอง ว่าคนมีอาหารเหมือนกับสุนัขถูกราดด้วยน้ำเค็ม, คือมันเค็มจนกระวนกระวายอย่างไร, ไม่รู้ว่ากลัวการอะไร. มีชาวต่างประเทศออกจากประเทศของตัวมาสู่ประเทศอื่นๆ มากขึ้น; ที่ออกมาเพื่อกิจธุระการงาน หรือเพื่อความประสงค์เป็นผลได้เป็นประโยชน์ เป็นกำไรของเขานั้น ไม่พูดถึงก็ได้; แต่มีชาวต่างประเทศที่เขาออกมาค้นคว้าหาสิ่งที่เขารู้สึกว่าเขาต้องการ แต่ก็ไม่รู้ว่าอะไร เพราะเขารู้สึก

แต่ความเดือดร้อนกระวนกระวายใจ จนสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศเขาแก้ไม่ได้ ช่วยไม่ได้ จึงออกมาเที่ยวแสวงหาสิ่งที่มีนفعจะแก้ได้ สำหรับความกระวนกระวายใจ ความไม่มีความสุข ที่เขาไม่รู้ว่าเป็นเพราะเหตุอะไรนั้นก็มี. คนชนิดนี้ก็มีมากขึ้นทุกที กระทั่งมาถึงที่นี่. สอบสวน สอบถามดู มันก็เป็นเรื่องของความมืดมน มีทมนในลักษณะที่ไม่รู้ว่าชีวิตนี้คืออะไร, เกิดมาทำไม นั่นเอง, ไม่รู้ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดความกระวนกระวาย ไม่รู้เรื่องเกิดสัจจะหา ไม่รู้เรื่องความยึดมั่นถือมั่น; อย่างนี้มีมากขึ้น ๆ ไปด้วยไปทั่วโลก. แล้วส่วนใหญ่ก็ผ่านมาทางโลกซีกตะวันออกของเรา ซึ่งเคยเป็นดินแดนแห่งความสว่างไสวในทางวิญญาณ. นี่มันเป็นเครื่องบอกความที่ถูกรกทั้งเป็นบับคั้น โดยไม่รู้ตัว; รู้สึกแต่เพียงว่า ไม่มีความสุข แล้วก็กระวนกระวาย. ทางฝ่ายตะวันตก ทางฝ่ายที่เราเรียกกันว่า "เมืองนอก" นั้น ไม่มีอะไรจะระงับสิ่งเหล่านี้ได้ มีแต่จะยิ่งส่งเสริมให้มากขึ้น จนมีวเฒาจนเรียกว่า ตามีค. อีกทางหนึ่งก็เข้าไปในทางเสรีภาพที่เกินขอบเขต เสรีภาพที่ผิดทาง เช่นวิญญาณของชิปปี้ ซึ่งกำลังมีระบดมากขึ้น และไปทั่วโลกด้วยเหมือนกัน. ประเทศที่ไม่น่าจะมีชิปปี้ ก็พลอยมีกับเขา ตาม ๆ กันไปมากขึ้น. นี่แหละคือหายนะทางฝ่ายวิญญาณของโลกบรรพกาลแห่งยุคปัจจุบัน. ขอให้สังเกตข้อนี้ให้มาก สำหรับผู้ที่อยู่ในสถาบันบรรพกาล.

ทีนี้จะได้พิจารณาแก่นเป็นเรื่อง ๆ ไปให้ชัดเจนสักหน่อย. มูลเหตุอันสำคัญ หรือข้อใหญ่ใจความของเรื่องนี้ ก็คือการศึกษาที่โลกแห่งยุคปัจจุบันนี้มีความใจเขลาชนิดที่แสงสว่างบังมิดตา จนย้อนกลับไปสู่ความเป็นป่าเถื่อน. นี่ฟังดูแล้วก็ฟังยากหรือน่างงน ว่าโลกสมัยนี้ เจริญด้วยการศึกษาทุกอย่าง ทุกแขนงจนไม่รู้จะศึกษากันอย่างไรไหว; แต่แล้วก็ยิ่งโง่งง เพราะแสงสว่างนั้นบังมิดตา; แสงสว่างบังมิดตา หรือตาพร่าเพราะแสงสว่างที่มีนفعมากมายหลายสิบ

ชาติใด ประสงค์ประกาศกันเข้ามาทุกทิศทุกทาง ไม่เป็นทิศ ไม่เป็นทาง จนตาพรา. แล้วความตาพรา.นั้น มันก็เดินอย่างตะเเมอๆ ไปสู่ความเป็นป่าเถื่อน ของยุค ป่าเถื่อนโน้น.

คู่ที่ผล หรือปรากฏการณ์ ก็เห็นได้ง่าย คือเบียดเบียนกันยิ่งกว่า สัตว์เคี้ยวจางาน : ในการแสวงหากันแสวงหา อย่างที่เรียกว่าเต็มไปด้วยความ ป่าเถื่อน คือไม่ถ่วงชั่งกันแล้วว่า ชีวี ชีตฤก เป็นธรรม ไม่เป็นธรรม, ถือเอา แต่ได้เข้าว่า อย่างเคี้ยว; นี่แหละคือความป่าเถื่อน. แล้วเมื่อต่างคนต่าง แสวงหากันในลักษณะอย่างนี้ มันก็มีการแย่งชิง คือรบราฆ่าฟันกันโดยปริยาย ต่างๆ และเลวร้ายยิ่งกว่าสมัยป่าเถื่อน; คือในสมัยป่าเถื่อนเขาไม่ได้ฆ่ากัน มากมายเหมือนสมัยนี้, แล้วก็ไม่มีควมอำมหิตทำรุนแรงเหมือนสมัยนี้ ที่จะทั้ง ระเบิดลงไปคราวเดียว ให้มันตายเป็นแสนๆ ได้เหมือนเดี๋ยวนี. โลกอย่างป่าเถื่อน ก็ถูกพาอย่างที่เขาเขียนไว้ในคัมภีร์นั้นว่า :

“สมัยนี้โลกกล้าย่างป่าเถื่อน”

จะรวบเดือนดาวใส่ในกระบี่

ศิวไลซ์ มีความหมายว่าจะเอา

โลกของเราย้อนกลับหลังยังป่าเอย. (คือป่าเถื่อน)

คำว่า ศิวไลซ์ ของโลก หรือในโลกนี้ หมายถึงเอาให้เอร็ดอร่อย สนุกสนานมากมายไม่มีขอบเขต กระทั่งจะเอาดาวเอาเดือนเอาดวงจันทร์ หรือ อะไรก็ตามมาอยู่ในอำนาจ จะเก็บเอาดวงเดือนทั้งหมด มาใส่ไว้ในกระบี่ของตัว. มันก็เป็นเรื่องป่าหลัง กลายเป็นเรื่องป่าเถื่อนที่สุด ก็ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ; แล้วก็หมดเปลืองอย่างเหลือประมาณ, เป็นอันตราย หรือเสียอันตรายอย่างเหลือ ประมาณ; จึงเรียกว่ามันมั่วทะลุดุคอย่างป่าเถื่อน. นี่ก็คือนิสัยของโลกแห่ง

ยุคปัจจุบันรุดหน้าแต่ในลักษณะอย่างนี้ อย่างหล่นหล่นตา อย่างมีวามกันไป
ทั้งโลก; มองเห็นเป็นความเจริญ ซึ่งก็แท้เป็นหายนะ คือสิ่งที่นำมาซึ่งความ
ฉิบหาย สิ้นจิมของโลกนี้.

ข้อถัดไปก็คือว่า มันก็นำผลมาให้เป็นการกระทำที่สมกัน คือเช่น
จัดการศึกษาชนิดที่เป็นทาสของวัตถุ อย่างเป็นมัวเป็นหลัง; ไม่มีการจัดการ
ศึกษาเพื่อความรุ่งเรือง สว่างไสวแห่งวิญญาณเสียเลย. การศึกษาของโลก
ในโลกปัจจุบันกำลังเป็นอย่างนี้. หัวข้อนี้ก็ชักเจนพอ ที่คุณจะไปมองเห็นได้เอง;
เพราะเราให้พูดถึงเรื่องวัตถุนิยมกันมานานแล้วข้างกัน. นี่เป็นทาสของวัตถุนิยม
บูชาวัตถุเป็นพระเจ้า; หรือแม้จะแก้ปัญหาคำถามทุกขร้อนของความเกิด แก่
เจ็บ ตาย ก็มุ่งจะแก้โดยวัตถุ อาศัยวัตถุอย่างเดียว เป็น *dialectic materialism*
ไปหมด จนเอาจิตไว้เป็น *by product* ของวัตถุเท่านั้น.

การศึกษาชนิดไหนก็ตามถูกจัดไปในลักษณะที่เป็นทาสของวัตถุ. การ
ศึกษาพื้นฐานไม่ต้องพูดถึง มันก็เพื่อประโยชน์แก่เทคโนโลยี ในเบื้องปลาย;
เทคโนโลยีก็นำมาซึ่งผลเป็นวัตถุ. ที่นี้การศึกษาประเภทที่เป็นเรื่องจิตใจ เป็น
เรื่องปรัชญา เป็นเรื่องศาสนา ก็พลอยถูกจัดให้เป็นทาส เป็นบริวารของวัตถุไป
เสียหมด. ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์เป็นวัตถุ ในที่สุด ซึ่งเรา
จะเห็นได้ว่า งานมิชชันนารีของบางศาสนาซึ่งมีอยู่มากไม่น้อย นั้นเพื่อประโยชน์
แก่การเมือง. การเมืองก็เป็นเรื่องหว่าวัตถุ.

ที่เหลืออยู่กลุ่มใหญ่ ก็คือพวกปรัชญาเพื่อเจ้า. ปรัชญาซึ่งแตก
แขนงออกไปมากมาย หลายสิบหลายร้อยแขนง แต่ก็ไม่ทำความสว่างไสว
ทางวิญญาณ; กลับทำความปนกันยุ่ง. แล้วแต่ละแขนงก็จะหยิบมาใช้เป็น
ประโยชน์ ก็เพื่อประโยชน์ทางการเมือง, เพื่อประโยชน์ทางกระตุ้นจิตใจบุคคล

ให้มันมาในทางการเมือง, หรือเป็นความสามารถที่จะเดินแผนการเมือง ให้เป็นไปตามที่ตัวประสงค์. เมื่อเป็นการเมืองก็คือเรื่องผลประโยชน์วัตถุ. ฉะนั้นเราเรียกว่า เราจัดการศึกษาทุกแขนงนี้ไปในทางที่มันจะเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ทางวัตถุ; เพราะจิตใจมันเป็นทาสของวัตถุ.

คำว่า “วัตถุ” ในที่อย่างนี้ หมายถึงความเอร็ดอร่อย ที่จะได้มาจากวัตถุ ซึ่งเขาเรียกกันอย่างโง่เพราะเพราะหวังว่า “การกินคืออยู่ที่” ที่ไม่มีขอบเขต เสียยที่ว่าคุณมีอายุเพียง ๒๐ – ๓๐ ปี, คุณก็เห็นความแตกต่างระหว่างยุคได้น้อย; ไม่เหมือนคนที่มียายุหลาย ๆ สิบปี หรือตั้งร้อยปี. เมื่อสมัย ๘๐ – ๘๐ ปีมาแล้ว เขากินอยู่กันอย่างไร สมัยนี้กินอยู่อย่างไร, สมัยโน้นเล่นหัวอย่างไร สมัยนี้เล่นหัวอย่างไร; มากมายหลาย ๆ แขนง นี่มันต่างกันแทบจะเป็นหน้ามือหลังมืออยู่แล้ว. ถ้าเลยต่อไปตั้งหลายร้อยปี ก็ยังมีความแตกต่างมาก. ถ้าคุณจะศึกษาประวัติศาสตร์บ้าง โบราณคดีบ้าง ก็ขอให้ศึกษาเพื่อให้อะไรสิ่งเหล่านี้.

ตัวอย่างง่าย ๆ เช่นว่า ทำไมวัดวาอาราม พระวิหารเจดีย์อะไรที่สวยงามใหญ่โตมหึมา เกิดขึ้นในรูปอย่างที่เราเห็น เหลืออยู่เดี๋ยวนี้; ซึ่งในสมัยนั้นไม่เกิดอย่างนั้น หรือจะไม่เกิดเลย. เพราะว่าในสมัยโบราณนั้น เขาบูชาความสุขทางวิญญาณ, รู้สึกเป็นสุขใจเมื่อได้ทำบุญ ทำกุศล หรือมีความสงบเย็นในทางวิญญาณ; ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเกิดขึ้นในรูปหนึ่ง. พอมาถึงสมัยนี้ คนต้องการความสุขทางเนื้อหนัง; เพราะฉะนั้นอะไรก็เกิดขึ้น คุณก็ไปดูซิ; มันอาจจะมียี่สิบ สี่สิบปีที่ให้ความสุขเพี้ยน เช่นโรงละครเป็นต้น; แม้ที่สุดก่อนสาววิทย์ที่ยั่วให้รักชาติ รักประเทศ ก็มีมากมาย หนาขึ้น; ไม่เหมือนกับสมัยก่อน ซึ่งอยากจะให้มันเลือนไปเสีย ให้มันลบเลือนไปเสีย ให้อภัยกันเสีย ไม่เอามานึกมากิน. สมัยนี้เราจะมาช่วยมา ให้ใครรชังกัน ตลอด

กัฏปาสาณ เป็นต้น. นี่เป็นเรื่องทางวัตถุ ไม่ใช่เรื่องทางวิญญาณ; แม้จะเป็นที่ระลึกทางจิตใจ แต่ก็ยังเป็นเรื่องทางวัตถุ.

ทีนี้ มาพูดถึงเรื่องการกินอยู่ในบ้านในเรือน, การมีบ้าน มีเรือนอะไรต่าง ๆ แล้ว ก็ผิดกันไกล; ส่วนแต่แสดงว่า เห็นแก่วัตถุอย่างเดียว. มีลูกมีหลาน ก็อยากให้มีหน้ามีตา มีเกียรติ มีอะไร, ประกาศความงามอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อจะขายได้แพง ๆ อย่างนี้เป็นต้น. ซึ่งสมัยก่อนเห็นเป็นอปริยัญญูอะไรในการทำอย่างนี้ ที่จะเอาตัวรุ่นสาวมาแสดงอะไร ชนิดที่แสดงกันอยู่อย่างนี้; เขาเรียกกันว่า ลามกอนาจาร อปริยัญญูไร. คนแก่มา ๆ เห็นลูกหลานไปยกแข้งยกขาสูง ๆ อยู่ในจอโทรทัศน์ เขาจะเป็นลม อย่างนี้เป็นต้น. นี่ลองเปรียบเทียบความต่างกันของจิตใจอย่างนี้ดู.

ทั้งหมดนี้เป็นผลของการศึกษาที่เป็นทาสของวัตถุทั้งนั้น ที่มันเกิดความนิยมอย่างนั้นขึ้นมาได้. มันไม่มีการศึกษาแขนงไหน ที่เป็นไม่เพื่อความสว่างไสวทางวิญญาณ. ผมเคยเสนอในที่ประชุมบางแห่งในเรื่องอย่างนี้ ก็ถูกหัวเราะเยาะอยู่ในใจ; แล้วก็ถูกคัดค้านเสียงแข็งเกินร้อยเปอร์เซ็นต์ ในทำนองที่ว่า มันไม่มีที่ว่าง มันไม่มีช่อง ไม่มีโอกาส ไม่มีความเหมาะสมที่จะเอาเรื่องอย่างนี้ใส่เข้าไปในระบบการศึกษามันไปศึกษาอย่างนี้; และนี่แหละคือหายนะของสถาบันฆราวาสในโลกทั้งโลก คือจำกัดการศึกษาให้เป็นทาสของวัตถุ.

มองดูต่อไป ถึงการกระทำที่กระทำอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นการเร่งระดมช่วยกันล้างผลาญทรัพยากรของพระเป็นเจ้า หรือของธรรมชาติอย่างถ้วนถี่ที่สุด; ช่วยกันล้างผลาญทรัพยากรของธรรมชาติ หรือของพระเจ้า อย่างเร่งระดมมือกันทุกมือในโลกนี้ เพื่อทำลายให้มันหมดไปโดยเร็วอย่างถ้วนถี่. ที่คุณเรียกกันว่า

“วิศวกรรม” หรือ “เทคโนโลยี” หรืออะไรที่บูชากันกันนั้นแหละ นั่นคือเครื่องมือที่จะสร้างผลาญทรัพยากรของพระเจ้า. ประเทศที่เจริญมากเพียงประเทศเดียวในตะวันตก ตามสถิติที่ประกาศออกมา ใช้น้ำมัน ๕๘๐ ล้านแกลลอนต่อหนึ่งวัน สำหรับใช้เรื่องรถรา เรื่องอะไรต่าง ๆ ที่ต้องใช้น้ำมันนั่นแหละ ; หนึ่งวันยังใช้เท่านี้, หนึ่งเดือน หนึ่งปี หลวยสืบมันจะทำไร ; แล้วก็ประเทศเดียวเท่านั้น. มันยังมีอีกก็สืบประเทศ ก็ร้อยประเทศ.

ที่ผมเรียกว่าผลาญทรัพยากรของพระเจ้า ก็เพราะว่า ๔๕ เปอร์เซ็นต์ที่ใช้ไปนั้น เพื่อประโยชน์ทางวัตถุที่ไม่จำเป็น. นี่ผมก็กลายเป็นคนบ้าบอ ที่มองเห็นความจำเป็น หรือไม่จำเป็น ผิดแปลกแตกต่างจากที่เขามองกัน. รถยนต์ รถไฟ เรือบินหรืออะไรต่าง ๆ ที่มากไปกว่าเรือบินนั้น ใช้น้ำมันทั้งนั้น ; แล้วก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่จำเป็นจะต้องทำทั้งนั้น ; เช่นการไปโลกพระจันทร์ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีมนุษย์จำเป็นจะต้องทำ : นั่นก็ยังนึกเดียว, ถ้ามาพูดถึงว่า ที่เขาบินไปบินมา ว่อนอยู่ในโลกเวลานี้ใช้น้ำมันมากที่สุด. หรือขับรถเร็วก็อยู่ตลอดวัน ตลอดคืน ในโลกเวลานี้ ใช้น้ำมันมากที่สุดนี้ มันเป็นเรื่องไม่จำเป็น ; มันเป็นเรื่องที่บ้าสร้างมันขึ้นมาให้จำเป็น.

คุณไปคิดดูให้เห็นความจริง หรือความลับในข้อนี้. อย่างคุณอยู่ในกรุงเทพฯ คุณนั่งดูเด็ก ขับรถไปบางแสนนั้น มันจำเป็น หรือไม่จำเป็น ; หรือไปหาความสำคัญอย่างอื่น จะเห็นได้ว่าไม่จำเป็น นี่จะเข้าไปตั้งครึ่งหนึ่งของน้ำมันที่ใช้ไปเสียแล้ว. แล้วที่เขาเรียกว่าธุรการงานนั้น เป็นธุรการแก่งว่าทั้งนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องทำ มันก็กลายเป็นธุรการงานขึ้นมา. ผมพลอยรู้สึกละอายตัวเองอย่างแรง เมื่อนั่งรถไปๆ หรือไปเที่ยวตามสถานที่เหล่านั้นบ้าง ; เนื่องจากมีคนกระชั้นกระชิดให้ไปๆ กลัวว่าผมจะเผลอ ให้ไปๆ ที่อย่างนั้นเสียบ้าง ;

ผมก็ไป. แล้วมันก็มีแต่ความเศร้า สดก สังเวช ที่ว่าเราก็ดมพลอยตลงน้ำมัน
ส่วนหนึ่งของพระเจ้าไปกับเขาด้วยเหมือนนั้น ทั้งที่มันนิตเดียว.

เขาตลงน้ำมันกันอย่งมากมายมหาศาล ในประเทศไทยเราเน. คุณ
ตองทำจิตใจให้เป็นธรรม คิอภูซิว เผน้ำมันกันในลักษณะอย่งไร ? ยิ่งคนที่
มีเงินเหลือใช้ด้วยแล้ว เขาเสกในลักษณะอย่งไร ? นี่เขาคิดว่า เขาหา
ความเพตติเพตติใส่ตัวเขามันคุ้มกันแล้ว. แล้วเขาไปเอาเงินมากมายนั้นมาจากไหน
แล้วมาทำสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องทำอย่งนี้ มันเป็นอย่างไร. ผมเรียกว่าเป็นการ
ช่วยกันล้างผลาญทรัพยากรของธรรมชาติ หรือของพระเจ้า. นี่เราพูดกันแต่
เพียงน้ำมันอย่งเดียว สิ้นแร่อื่น ๆ กระทั่งไม้ไ้ กระทั่งสัตว์ที่มีชีวิต เพื่อนเกิด
แก่ เจ็บ ตาย อยู่ในโลกันนี้. จนที่ตุดกระทั้งคนกันเอง มันก็ช่วยกันล้างผลาญให้
หมดไป: พร้อมที่จะล้างผลาญกันด้วยอาวุธที่ร้ายแรง ล้างผลาญคนกันเอง.
นับตั้งแต่ สิ้นแร่ขึ้นมา ถึงพิชพันธ์ฐัญญาหาร กระทั่งขึ้นมาถึงมนุษย์นี้ เราเรียกว่า
ทรัพยากรของพระเจ้า คือธรรมชาติ: เราช่วยกันล้างผลาญอย่งมูทะลุกัน.

เอาละเราจะไม่ต้องจระไนให้เสียเวลา ขอให้ไปดู จนมองเห็นว่า
มันเป็นการล้างผลาญโดยไม่จำเป็นวันหนึ่ง ๆ เท่าไร แล้วนี่แหละคือ หายนะ
อย่งหนึ่ง อย่งที่น่าหวาดเสียว เพราะปัญหาจะเกิดขึ้นจากการไม่พอกิน ไม่พอ
ใช้เน. เร็วเกินไป. หรือถ้าน้ำมันหมดไปจากโลก จะต้องแสวงหากำลังทางอื่น
เช่นกำลังปรมาณูเป็นต้น มันก็ยิ่งย่งใหญ่ไปกว่าเดิม. สมัยที่เขาไม่รู้จักใช้น้ำมัน
สมัยคนป่า ที่ยังไม่รู้จักใช้น้ำมัน หรือปู่ย่า ตายาย ของเรา เมื่อไม่กร้อยปีมานี้ ก็ไม่
รู้จักใช้น้ำมันตามตะเกียง ใช้อย่งอื่นทั้งนั้น ใช้อย่งโบราณตามมีตามได้ เช่น
ไฟอย่งนี้: ไม่ได้ใช้น้ำมันเติมเครื่องทำไฟฟ้าอย่งนี้. คนก็อยู่ด้วยความ
ผาสุกสงบเย็น ไม่ผลาญสมบัติของพระเจ้าหรือของธรรมชาติ: ธรรมชาติเลย
รุ่มรวยอยู่ในแผ่นดิน แล้วเอามาให้ลูกหลานสมัยนี้ ถลุงกันให้หมด ภายในเวลา

อันสั้นไม่ช้าก็กระพริบตาขึ้น มันก็จะหมดไปได้. ปัญหาเกิดขึ้นรอบก้น ซึ่งนำไปสู่การแข่งขัน แย่งชิง เบียดเบียน หรือสงครามทั้งนั้น.

นี่ก็เป็นตัวอย่างที่เรียกว่าเป็น “ความหายนะทางฝ่ายวิญญาณ” มากขึ้น ๆ เป็นความรทหนาทา หรือเจริญทางฝ่ายวัตถุมากขึ้น ๆ. เพราะฉะนั้นขรรษา หรือโลกของขรรษา เป็นผู้รับบาปอันนี้ รับผลอันนี้.

นี่มาถึงข้อที่แรงร้ายอีกคือว่า ยุคปัจจุบันนี้ เอาศาสนาลงมาเป็นทาสรับใช้การเมือง, เอาศาสนาลงมาเป็นทาสตนเองเพื่อเป็นทาสการเมืองก็รับใช้การเมือง. คนต้องการประโยชน์ทางวัตถุอย่างล้นหลามที่สุดแล้ว หออะไรที่จะเอามาใช้เป็นเครื่องมือได้ ก็เอามาใช้หมด; กระทั่งเอาศาสนามาใช้เพื่อประโยชน์แก่การเมือง. ยกตัวอย่างเช่น คำสั่งสอนในศาสนา ก็จะเลือกเอามาแก่นึ่ง หรือส่วน ที่จะใช้เป็นเครื่องมือหาวัตถุ. จะพูดเรื่องศาสนากันแต่เรื่องที่จะช่วยกันหาวัตถุ ช่วยกันสร้างวัตถุ. ธรรมชาติไหนจะมาช่วยให้เกิดความเข้มแข็งในทางหาวัตถุนั้น เขาเอามาพูด; นอกนั้นก็ปิดเสีย.

เอาศาสนามาพูดเป็นเครื่องกระตุ้นใจ ในทำนองปรัชญา ให้เกิดรักชาติ รักพวก เห็นแก่พวกอย่างนี้มี. ทุกอย่างทุกประการเอาศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือของการเมือง แม้ในลักษณะที่เป็นพิธีรีตอง; หรือแม้ในการสงคราม เขาก็ทำพิธีในศาสนา. บางทีก็จะอ้างว่า เพื่อความอยู่รอดของศาสนา เราต้องไปฆ่าคนอื่นให้ตาย. อันนี้ถ้าทำดูตามหลัก ก็ยังพอเป็นสิ่งที่งดงามหรือดูได้. ถ้าเราบ้เพื่อการเป็นอยู่ของธรรมชาติในโลกจริงๆ มันก็ตี ยังดูถูกต้องอยู่. แต่เดี๋ยวนี้รับเพื่อตัวกู – ของกู; แล้วก็อ้างว่ารับเพื่อศาสนา หรือเพื่อนันเพื่อนี่; ก็เลยเอาศาสนามาใช้เป็นบริวารแก่ การรบ การฆ่าผู้อื่นเสียด้วย.

คุณมีปัญญาพิจารณาจะเห็นได้ว่า มีมากมายหลายแขนง ที่เอาศาสนา มาเป็นทาสของการเมือง เป็นทาสของวัตถุ เป็นทาสของการแสวงหาวัตถุ จนกระทั่งยอมให้พระเจ้าตายไปเสีย. ศาสนาที่เขาถือพระเจ้านี้ เขาว่าพระเจ้า ตายแล้ว เราไม่ต้องคำนึงถึงพระเจ้า; เรามีพระเจ้าใหม่คือประโยชน์ที่เราต้องการ. พระเจ้าอย่างที่เป็นพระคัมภีร์กล่าวไว้นั้นตายไปแล้ว; แต่พอกลัวขึ้นมากก็ทำพิธี ศาสนา อ้อนวอนพระเจ้าลงๆ แล้งๆ นั้น; เขามีพระเจ้าจริง คือประโยชน์ ที่จะได้จากวัตถุ หรือการฆ่าผู้อื่น เอาวัตถุมาเป็นประโยชน์ทางเนื้อหนัง. แต่เนื่องจากว่า คนยังมีเชื้อของพระเจ้าทางศาสนาเหลืออยู่ในใจบ้าง ก็กระทำพิธี ทางศาสนา. อย่างนั้นมันเป็นการทำไปด้วยความโง่ ความหลง. ความโง่ทำให้ เข้าใจว่า พระเจ้าตายแล้ว ธรรมะไม่จำเป็น. ที่นี้ความโลภ โลกมากจนหนำมือ มันก็ยอมเหยียบย่ำ หรือข้ามศาสนาไปหาวัตถุ; เอาศาสนามาเป็นทาสของวัตถุ นี้เพราะความโลภ.

ที่มันรัยกาจอยู่นั่นก็คือความกลัว. ความกลัวนี้ถ้ามันลง ครอบง่าใครแล้ว มันก็ทำอะไรได้ทุกอย่าง; เมื่อกลัวมากขึ้นมันก็ทำของถูก ให้เป็นของผิด. พระพุทธเจ้าถูกเอามาใช้เป็นเครื่องมือ เครื่องราง สำหรับ ป้องกันความตาย ในลักษณะที่เราเรียกกันว่า “พระเครื่องราง” นี่ก็เพราะ ความกลัว ไม่ใช่เพราะอะไรอื่น; มีความกลัวเป็นเบื้องหน้า มีความเขลา เข้าผสมโรงบ้าง, เป็นความขลาดและความเขลา; แล้วมันก็เปลี่ยนแปลงอะไร ต่างๆ ได้มาก. พระพุทธรูปแทนที่จะเป็นอนุสรณ์ หรือว่าเป็นเครื่องมือแห่ง พุทธานุสติ กลายมาเป็นเครื่องราง ป้องกันสิ่งที่เขากลัวหรืออยากที่จะให้ร้ายว ยอยากที่จะให้มีเสน่ห์มีอะไร ก็ใช้อาศัยพระพุทธรูปเป็นเครื่องรางอย่างนั้น; อย่างนี้ก็เรียกว่าลศศาสนาลงมาเป็นทาสของวัตถุด้วยเหมือนกัน; แล้วกลัวลงเป็น มากขึ้น ๆ กว่าจนถึงจุดอิมทัวกก็คงยังอีกนาน.

ความฉลาด ความเขลา ถ้ามันถึงจุดอิ่มตัวแล้ว มันก็จะลายสลายตัวลงมาถึงน้อย ๆ ได้เหมือนกัน ก็เปลี่ยนเป็นยุค ๆ ไป. เคี้ยวนี้ก็กำลังอยู่ในยุคที่เรียกว่า กำลังขึ้น; กว่าที่จะถึงจุดอิ่มตัวจึงจะลง. นำหัวที่ว่า ฝรั่งที่ไม่เคยมีพระเครื่องวางก็พลอยมีกะเขาด้วย. แล้วก็ซื้อแหงที่สุกด้วย. ถ้าฝรั่งเกิดชอบพระเครื่ององค์ไหนขึ้นมา ก็ซื้อแหงที่สุก; ได้ยินว่าอย่างนั้น. อย่างนี้ซึ่งเมื่อก่อนนี้ไม่เคยมี เราเคยบูชาฝรั่งว่าเป็นคนฉลาด แต่แล้วก็เป็นลูกน้องของคนฉลาดคนเขลา ก็ได้เหมือนกัน; เพราะฝรั่งนั้นฉลาดมากกว่าคนไทยเสียอีก. ถึงบทเขลามันก็เขลามากกว่า; นี่เลยชวนกันลอบศกศนารลงมาเป็นหาสรรับใช้การเมือง รับใช้ทางวัตถุ ให้พระเจ้าตายไปเสีย ให้ธรรมะตายไปเสีย เขาแต่พิชิตทองไว้; อย่างนี้เราเรียกว่า มันเป็น “หายนะทางวิญญาณ” อย่างยิ่งของมนุษย์ในโลก.

คู่ต่อไปให้ง่าย ๆ โดยทางกิริยาอาการนั้น มนุษย์กำลังเป็นขบถต่อพระเจ้า ขบถต่อพระธรรม หรือขบถต่อธรรมชาติ ด้วยอาการอย่างนี้. ไม่ซื่อตรง ไม่ภักดี ไม่มอบกายถวายชีวิตด้วยความซื่อตรง หรือภักดีต่อสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้า หรือพระธรรม หรือธรรมชาติก็ได้. ถ้าไม่ยอมจะมีพระเจ้า หรือไม่ยอมจะถือพระธรรม ก็ให้ถือกฎของธรรมชาติที่เที่ยงแท้แน่นอน. มนุษย์กำลังเล่นตลก หลีกเลี้ยง จะเอาประโยชน์ของตัว ใช้สิ่งเหล่านั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ของตัว; ไม่ใช้ด้วยความเคารพ หรือด้วยความภักดี; เป็นหน้าไหว้หลังหลอกเสมอ แล้วก็ไปโจรปล้นพระเจ้า หรือพระธรรม หรือธรรมชาติเสียเลย.

นี่หมายความว่า เขามามากมาย เขามาเป็นประโยชน์แก่ตัว แก่เนื้อหนังของตัว โดยไม่เห็นแก่ความถูกต้องยุติธรรมอะไรหมด; แล้วพร้อม ๆ กัน

นั่นก็ไปจนไม่เห็น ว่า พระเจ้า หรือพระธรรม กำลังลงโทษให้อย่างหนักเหมือนกัน. ใครจะไปปล้นพระเจ้าก็ได้; แต่แล้วที่พระเจ้าลงโทษนั้นมองไม่เห็น; นี่เป็นคนที่น่าสงสารที่สุด. มนุษย์กำลังปล้นพระเจ้า แล้วก็เตือนร้อนแสนสาหัสโดยไม่รู้สึก หรือรู้น้อยเต็มที นี่ก็พระเจ้าลงโทษให้. ในที่สุดก็มีอาการเป็นว่า มนุษย์นี้กำลังทำสงครามกับพระเจ้า. คุณช่วยมองให้ดีๆ ว่ามนุษย์ทั้งโลกกำลังทำสงครามกับพระเจ้า. ถ้าคุณมองอย่างตึกอมมือ คุณก็จะเห็นว่ามนุษย์กำลังรบกันเอง, คอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตยรบกันเอง. นี่ผมขออภัยที่จะพูดว่า คุณมองอย่างตึกอมมือ. การที่ประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์รบกันนี้ คือการรบกับพระเจ้าอีกต่อหนึ่ง. สองฝ่ายนี้รบกันจริง แต่ว่าการรบกันนั้นมันเป็นการฝืนความประสงค์ของพระเจ้า. พระเจ้าห้ามไม่ให้รบกัน แต่คนก็อ้อน ก็ทำทลายพระเจ้า รบกันใส่หน้าพระเจ้า. ดังนั้นการทำอย่างฝืนความประสงค์ของใคร เราถือว่าทำสงครามกับผู้นั้น.

พระเจ้าไม่ต้องการให้ทำอย่างนั้น. เราก็แก่งแย่งแย่งฆ่าพระเจ้า ทำอย่างนั้น ให้มันมากขึ้นไปอีก – มากขึ้นไปอีก, พระเจ้าต้องการไม่ให้เราฆ่าเขาทางเนื้อหนัง. เราก็ประชดพระเจ้า มีความฆ่าเขาทางเนื้อหนังให้มากยิ่งขึ้นไปอีก, พระเจ้าต้องการให้ประชดให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือเป็นสมบัติของพระเจ้านี้. เราก็ไม่ประชด. เอามาถลุงเสีย ตั้งผลาญเสียโดยเร็ว เหมือนที่พวกมันมาแล้ว; อย่างนี้มากมายหลายสิบเรื่อง หลายร้อยเรื่อง เป็นการกระทำที่ประกาศสงครามกับพระเจ้า ทำสงครามกับพระเจ้าอยู่ตลอดเวลา. นี่ถ้าคุณมองออกในลักษณะอย่างนี้ ผมว่ามองอย่างผู้ใหญ่แล้ว ไม่มองอย่างตึกอมมือ.

การที่มนุษย์ฆ่ากันเองนั้นคือการทำสงครามกับพระเจ้า ฝืนความประสงค์ของพระเจ้าอย่างเหลือแสน. นี่เรียกว่าในทางศาสนาเกิดการล้มละลาย

bankruptcy อะไรก็ตาม, มันล้มละลายหมด; เพราะศาสนาไม่สามารถคุ้มครองมนุษย์ เพราะมนุษย์ทำสงครามต่อพระเจ้า หรือต่อพระธรรม หรือต่อธรรมชาติเสียเอง; มันก็มีแต่ปาก มันก็มีแต่ความโกลาหลวุ่นวาย อย่างไม่รู้สึกรู้สัอย่าง แก้วไม่ไหว แก้วไม่ได้ แล้วก็รู้ว่าจะเกิดอย่างไรมากขึ้น ๆ ในโลกนี้ รวมทั้งประเทศไทยเราด้วย.

ในสมัยวัตถุ เราจะเหลืออยู่แต่วัตถุ เช่นวัตถุอาหาราม โบสถ์วิหาร พระเจดีย์ หรือแม้แต่พระสงฆ์ที่สึกกว่าบวช ๆ กันนี้ ซึ่งเป็นวัตถุ ขอให้จัดเป็นวัตถุ. ก่อนนี้เขาเป็นตัวแทนของจิตใจ พระเจดีย์เคยเป็นตัวแทนของความสว่างไสวทางวิญญาณ; เดี๋ยวนี้เราเหยียบย่ำสิ่งเหล่านั้น เป็นของไม่มีค่าไป ไม่ต้องการอะไรหมด; พระเจดีย์ก็เหลือแต่อิฐแต่ปูน ไม่เป็นอนุสาวรีย์ของความสว่างไสวทางวิญญาณ, ไม่ช่วยให้เกิดความสว่างไสวทางวิญญาณเหมือนแต่กาลก่อน. เดี๋ยวนี้มีไว้อวดกันเล่น มีไว้เป็นประโยชน์แก่การท่องเที่ยวหรืออะไร; นี่มันก็กลายเป็นเรื่องทางวัตถุไปหมด และยิ่งขึ้นไปทุกที; นี่เรียกว่าศาสนาถูกเหยียบย่ำในลักษณะอย่างนี้.

ที่นี้มาถึงตัวคน ตัวบรรพชิต คือเจ้าหน้าที่ของศาสนา, บรรพชิตนี้ก็พลอยตกเป็นทาสของวัตถุตามพวกฆราวาสไปด้วย, แม้ไม่ทั้งหมดก็กำลังจะเป็นอย่างนั้นมากขึ้น. บรรพชิตนี้แหละกำลังตกเป็นทาสของวัตถุตามกันพวกฆราวาสไปด้วยมากขึ้น. การบวชตามขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ หรือว่าไปทำหน้าที่บรรพชิตในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับฆราวาส หรือโลกนี้ มันเปลี่ยนไป ๆ จนไปมีวัตถุประสงค้อย่างเดียวกันกับฆราวาส; ด้วยเหตุนี้แหละ คือการตกเป็นทาสของวัตถุ. เมื่อบรรพชิตอยากอยู่ดีกินดีอย่างฆราวาส, เผลอไป, อยากจะอยู่ดีกินดีอย่างฆราวาส ก็กลายเป็นฆราวาสไป คือตกเป็นทาสของวัตถุอย่างเกี่ยว

กับฆราวาสไป. ฉะนั้นอย่าได้หวังการอยู่ดีกินดีเป็นอันขาด สำหรับพระเจ้า;
ให้อยู่อย่างที่เราพุทธเจ้าทำอยู่.

พระพุทธเจ้าท่านก็ฉันข้าวจานแมว อาบน้ำในคู เป็นอยู่อย่างตายแล้ว
เหมือนพวกเราที่นี่. ฉันทาหารที่ใส่รวม ๆ กันลงไปบาตรเหมือนอย่างแมวนี้
แล้วท่านก็เป็นอยู่อย่างธรรมชาติที่สุด. กินข้าวจานแมว อาบน้ำในคู มี
ความหมายอย่างนี้. ไม่ต้องมีอะไรเป็นพิเศษ หรือว่า สะดวกสบาย อาบน้ำ
ในสาธาก็ได้: ส่วนมากก็เป็นอย่างนั้น. มิเช่นนั้นแล้วบรรพชิตนี้จะไปทำตามกัน
พวกฆราวาส. แล้วก็ประจบพวกฆราวาสในที่สุก. นั่นแหละคือล้มละลาย. คือว่า
ความมั่นคงล้มละลายครึ้นลงไปเลย; ไม่สามารถที่จะนำฆราวาสในการต่อต้านกิเลส.

บรรพชิตไม่สามารถที่จะเป็นผู้นำฆราวาสในการที่จะต่อต้านกิเลส
นี่คือความล้มละลาย. แล้วบรรพชิตก็เผยแพร่ศาสนาด้วยโมหาคติ คือว่าทำไป
ตามความนิยมของฆราวาส หรือว่าทำไปตามความนิยมของกิเลสของตัวเอง,
นี่เขาเรียกว่าเผยแพร่ศาสนาด้วยโมหาคติ; ไม่เป็นผู้ที่ดึงฆราวาสมาสู่หนทาง
ที่ถูกต้อง. นี่เป็นเรื่องหายนะของฆราวาสด้วย, ไม่ใช่เป็นเรื่องฉิบหายของพระ
แต่เป็นเรื่องฉิบหายของพวกฆราวาส; คือไม่มีผู้นำที่ดีที่จะต่อต้านกิเลส.

นี่เราพูดกันมาเป็นข้อ ๆ ให้เห็นว่า **หาญธรรมของฆณานิฆราวาส**
กำลังมีอยู่อย่างไร ? และกำลังจะเพิ่มขึ้นอย่างไร ? ฟังแล้วมันก็น่ากลัว; เห็นจะ
ต้องสรุปก่อนท้ายนิทหนึ่งว่า ย่ำแย่แล้ว, คุณแย่แล้ว; เพราะว่า แม้ว่าเรา
จะพูดกันไม่รู้เรื่องกับพวกเหล่านั้น. เราก็สามารถจะปลื้มตัวเองออกมาเสียได้.
คุณอย่าไว้ อย่าเขลา จนถึงกับเข้าใจว่า มันปลื้มออกมาไม่ได้. ถอนไว้จะพูดว่า
เพื่อนสับสนหรี. เราก็ต้องสับสนด้วย; “ผมละมาได้ปีหนึ่ง พอเพื่อนมาที่เกี่ยว

ก็สู้บ่อีก” อย่างนี้ เขาคิดว่าตัวเองปลื้มออกมาจากคนเหล่านั้นไม่ได้. ในที่นี้ ผมกำลังยืนยันว่า เราสามารถปลื้มตัวเองออกมาเสียได้ จากผู้ที่พู่กันไม่รู้เรื่อง. ผมใช้คำว่า “ผู้ที่พู่กันไม่รู้เรื่อง” คุณช่วยจำคำนี้ไปด้วย.

เราต้องเข้มแข็งพอ ที่จะปลื้มตัวเองออกมาเสียได้ จากผู้ที่พู่กันไม่รู้เรื่อง ให้เข้มแข็งในข้อนี้; และก็อย่าห่อเรื่องการศึกษาให้มากนัก. ขรรค์วารวาส ทั่วๆ ไปเป็นบิดามารดา นี่กำลังห่อการศึกษาจนหลับหูหลับตา; ให้ลูกเรียน เพื่อเก่งเพื่อดี เพื่ออะไรนั่น มันก็เพื่อวัตถุ. แม้ไม่มีเงินให้เรียน ก็อย่าลืบลำบากยากเข็ญ จนตัวเองหมดความสุข หมดหลัก หมดเกณฑ์ หมดความถูกต้อง; เช่นนี้เป็นการห่อการศึกษาของลูกหลาน จนทำความลำบากยุ่งยากให้เกิดขึ้นห่อกรอบรั้วอย่างนี้. ถ้าสมมุติว่าคุณเฒ่าไปวันหน้า มีลูก มีหลาน แล้วมันไม่มีงานที่จะทำ : แล้วเสียใจว่าไม่ได้เรียน, หรือเรียนแล้วก็ไม่มีงานที่จะทำ; นี่มันเป็นปัญหาอยู่ข้างหน้า เพราะทุกคนห่อการศึกษาแบบนี้; ก็อย่าไปห่ออย่างนี้ อย่าเสียใจ.

ขอให้จำไว้ว่า ความเป็นผู้ดี หรือเป็นคนดี มีความสุขนั้น มันไม่ได้เนื่องอยู่กับการศึกษาอย่างในสมัยนี้; ไม่เนื่องกันอยู่กับการศึกษาอย่างสมัยนี้; ผมทำหลายและประณามอย่างนี้ ว่าการที่มนุษย์เราจะเป็นผู้ที่ก็ตาม เป็นคนที่มีความสุขก็ตาม มันไม่ได้เนื่องกันอยู่กับการศึกษาอย่างสมัยนี้เลย. การศึกษาอย่างสมัยนี้มันไม่ได้ทำให้มันเป็นผู้ดี เป็นคนที่มีความสุขได้; เพราะการศึกษาเป็นทาสของวัตถุเสียแล้ว ไม่ทำให้เป็นคนที่มีความสุขได้. เพราะฉะนั้นเราจะเป็นคนที่มีความสุขได้ โดยไม่ต้องเข้าโรงเรียนอย่างสมัยนี้ก็ได้. อย่างเช่น ปู่ย่า ตายายของเรา บรรพบุรุษของเรา ไม่เคยเรียนอย่างนี้; เขาก็เป็นคนที่มีความสุขได้. เพราะฉะนั้น อย่างตัว ที่ว่าจะไม่ได้เรียนนั้น ไม่ได้เรียนนี้ ไม่ได้ไปเมืองนอก

ไม่ได้ไปอะไร; ก็อย่ากลัว. เราจะเป็นคนที่มีความสุขได้ โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับ การศึกษาชนิดนี้ก็ได้. ถ้าเราไปก็ชั่วช้องได้ มีโอกาสมีกำลังไปเกี่ยวข้องกับ ได้ ก็ไปเกี่ยวในฐานะที่จะเอามันมา เป็นอุปกรณ์เครื่องมือนี่สำหรับเป็นคนดี. มีความสุข ได้; อย่าไปบูชามันเป็นพระเจ้า. การศึกษาที่มีผลลุ่มหลงในวัตถุนี้ อย่าไป บูชามัน; จะทำให้เราตกนรกทั้งเป็น เหมือนที่เราได้กล่าวมาแล้วข้างต้น.

เมื่อพูดถึงการเป็นอยู่แล้ว เราอยู่กระท่อมดินก็ได้ มนุษย์เคยมีความสุข เหลือแสนเมื่ออยู่ในกระท่อมดิน; แต่มีนรกทั้งเป็น เมื่อมาอยู่บนตึกบนปราสาท อย่างในสมัยนี้. สมมุติว่าเดี๋ยวนี้เราอยู่ในกระท่อมดิน มันก็มีความสุขได้; แล้วเราก็ออกมาอยู่บ้านนอกคอกนา อย่างตำบลเล็กๆ อย่างที่นี่ รอบ ๆ วัชนี้ ก็มีความสุขได้; ไม่ใช่ว่าอยู่กันอย่างบ้านเป็นเมือง อย่างกรุงเทพฯ ๗ อย่างนิวยอร์กอย่างอะไรที่เรียกว่า เป็นนครมหานครนั้น. นั่นคือกองแห่งความ สกปรก ความเร่าร้อนในทางจิต ทางวิญญาณ จนเป็นภูตผีปีศาจไปแล้ว, มีความเร่าร้อน สกปรก ในทางจิต ทางวิญญาณ เป็นภูตผีปีศาจไปแล้วตั้งแต่ เดียวนี้. เพราะว่าไปอยู่ในที่แข่งขันกันโดยไม่หยุดหย่อนแล้ว เติบโตด้วยการแข่งขัน ในนครหลวงนั้น.

คนที่เขาอยู่ตามบ้านนอกคอกนา อยู่กันอย่างนี้ตามเดิมนี้ ไม่มีการ แข่งขันชนิดใดในเมือง ในหัวใจยังมีความเย็น ยังมีความสะอาดอยู่มาก. ขอให้มอง อย่างนี้ แล้วเราก็ไม่กลัว ว่าเราจะไม่ได้รับการศึกษาอย่างนั้น ไม่ได้ไปอยู่อย่างนั้น ไม่ได้เจริญอย่างนั้น. เพราะว่า มันเป็นการเจริญอย่างที่เรียกว่าตกนรกทั้งเป็น. ที่พูดนี้ ก็เพื่อเตือนว่า อย่ากลัว ที่เราจะไม่ได้เจริญอย่างนั้น; เรามีความสุข ได้ โดยที่ไม่ต้องมีความเจริญอย่างนั้น; แล้วเราก็ไม่มีหายนะทาง วิญญาณ; เรายังเป็นฆราวาส หรือยังเป็นพลโลกที่ดี ก็คือจะมีความก้าวหน้า

ไปตามแบบของอาศรม ๔ โดยแน่นอน. เกิดมาที่หนึ่งไม่เสียชาติเกิด ได้ก้าวหน้า
ไปตามลำดับของอาศรม ๕ ; ไปเป็นผู้ที่รู้จักโลกดี มีความสงบเย็น แล้วก็ช่วยเหลือ
ผู้อื่นในการเป็นแสงสว่างให้แก่เขาได้แน่นอน ; มันถูกทาง. ถ้าเดินผิดทาง
เดินไปทางอื่น จะจมลงไป ในเหว ในนรก ; ถ้าเดินถูกทางจะไปสู่ความ
สะอาด สว่าง สงบ ของจิตของวิญญาณ. เป็นคนที่มีความสุขได้ทั้งเราเองและผู้อื่น.

นี่ขออย่าให้หายนะอย่างที่เคยกล่าวมาแล้วนั้นมาครอบงำ ; ขอให้วิวัฒนาการ
ในทางจิตทางวิญญาณนี้จงเจริญก้าวหน้าแก่เรา ; ให้เราสามารถปลุกตัวออกมาได้
จากผู้ที่ทุกคนไม่รู้เรื่อง. และนี่แหละคือประชาธิปไตยที่พระเป็นเจ้า หรือ
พระธรรม หรือธรรมชาติก็ตาม ได้มอบให้แก่เรา ; ขอให้เรารู้จักถือเอาประโยชน์
อันนี้.

บัดนี้พนักงานเขมบอหมดเวลาแล้ว.

□